

René Guénon

**DOMNIA
CANTITĂȚII
ȘI
SEMNELE
VREMURILOR**

Traducere din limba franceză de
Teodoru Ghiondea

EDITURA HERALD
București

Cuprins

INTRODUCERE	9
CUVÂNT - ÎNAINTE	16
I. Calitate și cantitate	26
II. „Materia Signata Quantitate”	32
III. Măsură și manifestare	40
IV. Cantitate spațială și spațiu calificat	49
V. Determinațiile calitative ale timpului	56
VI. Principiul de individuație	64
VII. Uniformitatea împotriva unității	69
VIII. Vechi meserii și industrie modernă	75
IX. Dublul sens al anonimatului	83
X. Iluzia statisticilor	90
XI. Unitate și „simplitate”	96
XII. Ura față de secret	104
XIII. Postulatele raționalismului	111
XIV. Mecanicism și materialism	118
XV. Iluzia „vieții obișnuite”	124
XVI. Degenerarea monedei	131
XVII. Solidificarea lumii	137

XVIII. Mitologie științifică și vulgarizare	144
XIX. Limitele istoriei și ale geografiei	153
XX. De la sferă la cub	162
XXI. Cain și Abel	169
XXII. Semnificația metalurgiei	178
XXIII. Timpul transformat în spațiu	185
XXIV. Către disoluție	191
XXV. Fisurile marelui zid	198
XXVI. Șamanism și vrăjitorie	204
XXVII. Reziduuri psihice	213
XXVIII. Etapele acțiunii antitraditionale	220
XXIX. Deviere și subversiune	226
XXX. Răsturnarea simbolurilor	232
XXXI. Tradiție și tradiționalism	239
XXXII. Neospiritualismul	247
XXXIII. Intuiționismul contemporan	253
XXXIV. Efectele negative ale psihanalizei	261
XXXV. Confuzia dintre psihic și spiritual	270
XXXVI. Pseudoinițierea	276
XXXVII. Înșelătoria „profeților”	288
XXXVIII. De la antitraditie la contratraditie	297
XXXIX. Marea parodie sau spiritualitatea pe dos	304
XL. Sfârșitul unei lumi	313

INTRODUCERE

*„Aceia care vor fi tentați să cedeze descurajării
trebuie să se gândească la faptul că nimic din ce se
realizează în această ordine a lucrurilor nu este pierdut
pentru vecie, că dezordinea, eroarea și întunericul nu pot
învinge decât aparent și într-un mod pasager, că toate
dezechilibrele parțiale și tranzitorii trebuie, în mod
necesar, să contribuie la marele echilibru total și
că nimic nu va prevala asupra puterii adevărului;
deviza lor trebuie să fie cea pe care au adoptat-o
unele organizații inițiatice din Occident:
Vincit omnia Veritas.”¹*

Lectura unui text guenonian este un exercițiu intelectual special, care antrenează nu numai disponibilitățile spirituale ale cititorului, ci și o anumită deschidere intuitivă, care este în raport cu capacitatea proprie de a se identifica, la nivelul certitudinii și al intensității majore a sensibilității noetice, cu „datul” tradițional transmis de autor; dacă în privința calificării intelectuale native dotarea este conținută în destin printr-o determinare cu un grad anumit de necesitate, în ceea ce privește cea de a doua condiție, aceasta este și o consecință a aspirației

¹ René Guénon, *Criza lumii moderne*, finalul cărții. (trad.: „Adevărul învinge totul”)

conștientizate și susținute prin efort interior. Ceea ce ne apare ca evident rămâne în orizontul unei acceptări, al unui „consimțământ”, pe care numai sensibilitatea noetică îl primește favorabil sau nu, rigoarea interioară forțând limitele unei logici de două ori relativă: întâi, pentru că este de domeniul contingenței, în al doilea rând, pentru că acest dat tradițional pe care René Guénon îl transmite în virtutea unei funcțiuni care depășește domeniul „imediatului” o „relativizează” în contact cu ordinea divină. Autorul avertizează în mai multe rânduri, de cele mai multe ori inducând cititorului o detașare impersonală, atrăgând atenția tocmai asupra caracterului categoric, apodictic al mesajului, de adevăr dincolo de opinie, ipoteză sau presupunere; de câteva ori face precizarea în mod expres a „originii non-umane” a conținutului acestui mesaj. Omul modern neobișnuit, sau mai precis dezobișnuit, de a fi în prezența unui text sacru sau a unuia cu o consistență noetică de origine divină, „pogorâtă” prin intermediul unuia sau al mai multor maeștri spirituali, este contrariat, total surprins, devenind neîncredător în cel mai bun caz; după primul moment de derută, decis să meargă până la capăt, continuă lectura fie animat de bunăvoință și deschiderea firească a unui intelectual veritabil, fie mânat de o curiozitate puternic marcată de îndoială; în ceea ce-l privește pe acela care renunță să meargă mai departe, acesta alege o cale care duce la conservarea unui anumit gen de indiferență comodă, premergătoare „narcozei” unei anumite „semicertitudini”, firească pentru omul zilelor noastre. Dar, pentru a depăși această tentație a unui repaus noetic ce condamnă, negreșit, la „uitarea de sine” și la încremenirea interioară în uitarea determinată de „aparenta absență a lui Dumnezeu” – „apexul” iluziei universale –, avem nevoie de actul fundamental al cunoașterii autentice a Adevărului, pe care grecii vechi îl numeau *aletheia* – „neuitare”; așadar, există două genuri de „neuitare” care ne legitimează existența și dau consistență și sens ființei noastre: *neuitarea de sine* și

neuitarea lui Dumnezeu; sinteza și complementaritatea lor este esențială pentru identitatea omului – unic reprezentant „împu-ternicit” al lui Dumnezeu pe pământ – și o regăsim exprimată în orice tradiție veritabilă, iar sensul desăvârșirii, al realizării spiri-
 tuale și, implicit, al regăsirii locului său „ceresc” îl aflăm dintr-o formulare sapiențială cu o rezonanță amplă în tradițiile parti-
 culare: *Cine își cunoaște sinea, cunoaște pe Domnul său* – altfel spus: *Cine își „neuită” sinea, „neuită” pe Domnul său*. Într-adevăr, atunci când grecii denumeau Adevărul, „neuitare” – *aletheia* – exprimau întreaga doctrină a relației Omului cu Dumnezeu prin intermediul universului, căci esența Realității totale, sub aspectul acestei triade, este un „schimb de bune oficii”: de la *sinea*, care este *principiul de individuație*, la *Sinele* suprem, originea și punctul final al individualității, principiul său; *anamne-sis*-ul platonician are exact același sens, fiind o dublă negare a lui *mnesis* (memorie, aducere-aminte). Rațiunea de a fi este cât se poate de evidentă: lipsa Cuvântului, a Verbului, a Logosului nu este tăcerea, ci *uitarea* sau, cu alte cuvinte, absența conștientizării Adevărului fundamental, esențial; „uitarea de Dumnezeu” este cea care generează o altă absență: *aparenta absență* a lui Dumnezeu, care este în cele din urmă absența realității noastre, a *sinei* ca reflectare a *Sinelui* suprem. În acest sens, *Domnia cantității și semnele vremurilor* este o șansă considerabilă la „neuitare”, dar parcurgerea acestui text hotărâtor pentru înțelegerea amplă, suverană a lucrurilor ne impune luarea-aminte a celor menționate; din experiența ultimelor trei decenii, timp în care opera guenoniană completă a pătruns în spațiul spiritual și cultural românesc, marea majoritate a dificultăților care s-au manifestat în acceptarea și asimilarea acesteia își au originea tocmai în lipsa unei atitudini adecvate la contactul cu ea. Cele două dimensiuni fundamentale ale unei atitudini se află, așa cum s-a menționat mai înainte, în domeniul calității intelectuale autentice, precum și în acela al *intuiției intelective*, aceasta din urmă con-

stituind, de fapt, „piatra de încercare” pentru fiecare cititor; de aceea am considerat necesar să lămurim, într-o oarecare măsură, și de la început, acest aspect important.

Cartea a cărei traducere o prezentăm cititorului este în felul său unică – unic în felul său este fiecare studiu al autorului nostru, având caracterul unicității datorită excelenței firești a unui mesaj (mai mult sau mai puțin cu valențe profetice) care se adresează unei umanități în stare de criză profundă a identității, a omului ca ființă centrală într-un univers la fel de viu, dar și de contingent ca și el; supus îmbătrânirii, erodării naturale prin „mecanica” simplă și elementară a spațio-temporalității, acest univers nu poate fi decât o proiectare a unei ambianțe interioare care l-a generat și pe care o determină prin conjuncturi ordonate, astfel încât una dintre formulările sapiențiale dintre cele mai evidente prin adevărul conținut se referă tocmai la această dualitate caracterizată de o recesivă complementaritate reciprocă: *Universul este un om mare și omul este un univers mic*. Din acest punct de vedere, cartea de față este o impecabilă și autorizată demonstrație a felului în care trebuie înțeleasă *vremuirea* – manifestarea universală a posibilităților manifestabile conținute în ATOTPOSIBILITATEA divină, prin succesiunea ciclurilor și a subciclurilor care formează *istoria reală a lumii*, în cea mai largă accepțiune cu puțință a termenilor. Între om și univers există o relație „sinergică”.

Conceptul de „lume modernă” apare de nenumărate ori în opera lui René Guénon, implicit sau explicit, într-o măsură mai mare sau mai mică, într-o formă sau alta; lumea în care trăim, de câteva secole, constituie pentru autorul nostru nu numai obiectul principal al unui studiu de maximă rigoare, dar, ceea ce este cu mult mai important, concentrează întregul mesaj și caracterizează în mod esențial scopul misiunii sale spirituale; dar „lumea modernă” face obiectul a cel puțin două studii apărute înaintea celui de față: *Orient și Occident* (apărută în 1924) și

Criza lumii moderne (apărută în 1927), ca după aproape două decenii (1945), la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial, să apară și *Domnia cantității și semnele vremurilor*, ca o sinteză și o actualizare a învățăturii mesajului guenonian privitor la obiectivul principal al îndeplinirii funcțiunii sale universale: *redresarea spirituală prin formarea unei elite intelectuale autentice tradiționale în Occident*; trecuse mai mult timp de când obiectivul inițial al acestei misiuni unice se dovedise irealizabil, lucru pe care autorul nostru îl mărturisește, cu precădere, în impresionanta corespondență pe care a purtat-o cu aproape toți cei care i-au scris pe parcursul ultimelor două decenii de viață – corespondență prea puțin cunoscută. „Redresarea” spirituală a lumii moderne occidentale dovedindu-se imposibilă, ca o concluzie firească la evaluarea riguroasă pe care a făcut-o, René Guénon scrie actul final al acestei „inițiative”, care, departe de a fi personală – lucru precizat de multe ori în operă și în corespondență –, „nu este nici măcar de origine umană”.

Pe parcursul lecturii, aproape la fiecare capitol, cititorul va fi surprins de actualitatea excepțională a conținutului textului; va recunoaște, de principiu, întreaga ambianță exterioară, uneori până la detaliu, descrisă de autorul nostru cu aproape șapte decenii în urmă; va constata că ceea ce cuprinde textul guenonian nu este o sumă de predicții, de previziuni pe care acesta a avut geniul sau inspirația, atunci de moment, să le formuleze, ci dimpotrivă, că identificarea tuturor acestor elemente caracteristice ale lumii moderne aflate în criză, în ansamblul lor, în unitatea lor operațională și structurală, aparține unei judecăți riguroase, care are ca sursă o știință ce depășește orizontul gno-seologic obișnuit; cu alte cuvinte, este vorba de o cunoaștere de maximă rigoare, ca o continuare a datelor tradiționale conținute, pe același subiect, de cele mai importante texte sacre sau pur și simplu sapiențiale, ale marilor maeștri. Vom înțelege ce se întâmplă cu lumea modernă din perspectiva celor mai

importante date ale ei: comunicarea și dezinformarea, inteligența umană și inteligența artificială, perspectiva diferită asupra „realității” biologice, neputințele și ezitățile științei moderne, dezordinea ce domnește în toate domeniile vieții sociale, răsturnarea valorilor și ignorarea sau relativizarea elementelor constitutive cardinale ale ființei umane etc. Multitudinea și varietatea tuturor acestor „anomalii”, cum le numește René Guénon, depășește cu mult capacitatea omului de a mai spera, măcar, la o redresare, oricât de mică, cu atât mai mult cu cât nici nu mai este în stare să o conceapă, cu atât mai puțin să-i înțeleagă importanța și să o dorească.

În această stare de lucruri, când o salvare înainte de final nu mai poate fi întrezărită, este cât se poate de evident că nu mai există soluții generale, rezolvări comune, singura cale rămânând cea individuală; cu alte cuvinte, așa cum „cantitatea” în sine devine virtual discontinuă, urmând „disoluția”, prin derularea ciclului universal, tot ceea ce mai poate fi „redresat” este elementul „calitativ” al individului, prin conștientizare și concentrare asupra a ceea ce este esențial: *spiritualitatea adevărată*. Or, acesta este scopul suveran al cărții lui René Guénon, oferind toate analizele, examinările și explicațiile necesare în vederea formării acestei disponibilități interioare salvatoare.

Multora s-ar putea să li se pară că fraza finală a acestei cărți este sumbră, expresie a deplinei contingente și inutilități, într-un cuvânt, a „deșertăciunii” existenței înseși, a implacabilului sfârșit; în realitate, cuvintele autorului trebuie înțelese în sensul lor doctrinar, al învățăturii perene ce provine din Înțelepciunea divină și al cărei conținut îl regăsim în concepția metafizică a tuturor tradițiilor autentice. Întreaga manifestare universală se identifică în toate acestea cu Marea Iluzie: *Maha-Māya* (*Maha-Moha*) „marea iluzie universală”, în tradiția hindusă; dar aceeași concepție, deși nu la fel de clar, formal exprimată o aflăm și în *Daoism*, în *Tasawwuf* etc. Așadar, formularea: „sfâr-

șitul unei lumi nu este niciodată și nu poate fi vreodată altceva decât sfârșitul unei iluzii” este expresia „tehnică”, riguroasă a ceea ce numim încheierea unui ciclu; această „încheiere” este în egală măsură firească și strict necesară pentru nașterea unui nou ciclu. „Trecerea” de la o „stare de fire” la alta este o realitate cu grad maxim de certitudine, așa cum este și sfârșitul omului; dar este foarte important, am spune decisiv, ca ea să se petreacă în condițiile unei conștientizări maxime, depline; deși poate să pară paradoxal, conștientizarea, „trecerea” aceasta, în deplină cunoștință, este o șansă pentru „eternitate”; cunoașterea autentică, unificatoare, ca realizare spirituală este singura cale salvatoare. Dacă vom trăi cu certitudinea adevărului pe care-l exprimă deviza care se află în motto: *Vincit omnia Veritas* – parte importantă a mesajului acestei opere – atunci vom înțelege și sensul profund al celor scrise cu peste două mii de ani înainte de un *Poeta laureatus* și care veghează asupra Romei de pe înălțimea colinei Esquilina: *Non omnis moriar*¹.

Teodoru Ghiondea

¹ „Nu voi muri de tot...”; Horațiu, *Ode*, III, 30,6.

CUVÂNT - ÎNAINTE

De când am scris *Criza lumii moderne*, evenimentele nu au făcut decât să confirme din plin și mai ales prea repede toate ideile pe care le expuneam despre acest subiect, cu toate că le-am abordat în afara oricăror preocupări pentru „actualitatea” imediată, precum și a oricărei intenții „critice”, zadarnice și sterile. Este de la sine înțeles că asemenea considerații, de acest ordin, nu au valoare decât în măsura în care ele reprezintă o aplicație a principiilor la anumite împrejurări specifice; vom observa în trecere că, dacă aceia care au judecat cel mai corect erorile și insuficiențele specifice mentalității epocii noastre au păstrat, în general, o atitudine total negativă sau n-au părăsit-o decât pentru a propune soluții aproape lipsite de importanță și incapabile să oprească dezordinea crescândă din toate domeniile, aceasta s-a întâmplat deoarece cunoașterea adevăratelor principii le lipsea tot atât de mult ca și acelor care se încăpățâneau, dimpotrivă, să admire pretinsul „progres” și să se iluzioneze în privința sfârșitului fatal.

De altfel, chiar dintr-un punct de vedere cu totul dezinteresat și „teoretic”, nu este suficient să denunți erorile și să le faci să apară așa cum sunt ele în realitate; oricât ar fi de util acest lucru, este și mai interesantă și mai instructivă explicarea lor, și anume cum și de ce se produc, căci tot ceea ce există într-un fel oarecare, chiar și eroarea, are în mod necesar o rațiune de a fi, iar dezordinea însăși trebuie în final să își afle locul printre elementele de natură universală. Astfel, dacă

lumea modernă, considerată în sine, constituie o anomalie și chiar un gen de monstruozitate, nu este mai puțin adevărat că, situată în ansamblul ciclului istoric din care face parte, ea corespunde exact condițiilor unei anumite faze a acestui ciclu, cea pe care tradiția hindusă o desemnează ca perioada extremă a lui *Kali-Yuga*; aceste condiții reprezintă rezultatul însuși al procesului manifestării ciclice determinându-i caracteristicile proprii și se poate spune, în această privință, că epoca actuală nu ar fi putut fi alta decât cea care este în mod efectiv. Numai că e de la sine înțeles că, pentru a vedea dezordinea ca pe un element al ordinii sau pentru a reduce eroarea la o vedere parțială și deformată a unui adevăr oarecare, este necesar să te ridici deasupra nivelului contingentelor de care aparține această dezordine și această eroare ca atare; de asemenea, și pentru a surprinde adevărata semnificație a lumii moderne conform legilor ciclice care guvernează dezvoltarea prezentei umanității terestre, trebuie să fii eliberat de mentalitatea care o caracterizează în mod special și să nu fii afectat de aceasta în niciun fel; acest lucru este cu atât mai evident cu cât această mentalitate implică în mod obligatoriu, și într-un oarecare fel prin definiție, o totală ignoranță în privința legilor despre care vorbim, la fel ca și în privința tuturor celorlalte adevăruri care, provenind mai mult sau mai puțin direct din principiile transcendente, fac în mod esențial parte din această cunoaștere tradițională față de care toate concepțiile propriu-zis moderne nu sunt, conștient sau nu, decât o negare pur și simplu.

Ne propuseserăm de multă vreme să dăm *Crizei lumii moderne* o urmare de natură strict „doctrinară”, pentru a arăta câteva aspecte ale acestei explicări a epocii actuale conform punctului de vedere tradițional după care înțelegem să ne călăuzim în mod exclusiv, întotdeauna, și care, de altfel, pentru motive pe care le-am arătat, este aici nu numai singurul valabil, dar chiar, am putea spune, singurul posibil, deoarece în afara

lui o atare explicație nici nu ar putea fi luată în considerare. Diferite împrejurări ne-au obligat să amânăm până acum realizarea acestui proiect, dar este puțin important pentru acela care este sigur că tot ceea ce trebuie să se întâmple se întâmplă, în mod necesar, la timpul său, și asta, adesea, prin mijloace neprevăzute și complet independente de voința noastră; graba febrilă cu care contemporanii noștri întreprind totul este neputincioasă în fața acestui fapt și nu ar produce decât agitație și dezordine, adică efecte cu totul negative; dar ar mai fi ei „moderni” dacă ar fi capabili să înțeleagă avantajul de a urma indicațiile date de împrejurări, care, departe de a fi „accidentale”, cum își imaginează ignoranța lor, nu sunt decât expresii mai mult sau mai puțin particularizate ale ordinii generale, în același timp umane și cosmice, în care trebuie să ne integrăm cu sau fără voie?

Printre trăsăturile caracteristice ale mentalității moderne, vom lua în primul rând ca subiect central al studiului nostru tendința de a reduce totul la un singur punct de vedere: cel cantitativ, tendință atât de puternică în concepțiile „științifice” ale ultimelor secole, și care, de altfel, se remarcă aproape la fel de clar în alte domenii, mai ales în acela al organizării sociale, astfel încât, în afara unei restricții a cărei natură și a cărei necesitate vor apărea mai departe, epoca noastră va putea fi definită în mod esențial și înainte de toate ca o „domnie a cantității”. Dacă preferăm această alegere înaintea altora, nu este numai pentru că e una dintre cele mai vizibile și mai puțin contestabile; este mai degrabă pentru că ni se prezintă ca într-adevăr fundamentală prin faptul că această reducere la cantitativ traduce în mod riguros condițiile fazei ciclice la care a ajuns umanitatea în timpurile moderne, și pentru faptul că tendința aceasta nu este altceva decât aceea care conduce în mod logic la finalul „coborârii” care se produce, cu o viteză mereu accelerată, de la începutul până la finalul unui *Manvantara*, adică pe durata întregă a manifestării unei umanități cum este

a noastră. Această „coborâre” nu este, așa cum am mai avut ocazia să o spunem, decât îndepărtarea treptată de principiu, în mod necesar inerentă oricărui proces al manifestării; în lumea noastră și ca urmare a condițiilor speciale de existență la care este supusă, punctul cel mai de jos îmbracă aspectul cantității pure, lipsite de orice distincție calitativă; este de la sine înțeles că aceasta nu este decât o limită și de aceea, în fapt, nu putem vorbi decât de „tendință”, căci, pe parcursul ciclului, limita nu poate fi atinsă și ea este într-o oarecare măsură în afara oricărei existențe realizate și chiar realizabile, și sub aceasta.

Acum, ceea ce este important de observat în mod special și de la început, atât pentru a evita orice echivoc, cât și pentru a ne da seama de ceea ce ar putea face loc unor iluzii, este faptul că, în virtutea legilor analogiei, punctul cel mai de jos este ca o reflexie obscură sau o imagine inversată a punctului celui mai de sus, de unde rezultă această consecință, paradoxală numai în aparență, că absența desăvârșită a oricărui principiu implică un fel de „contrafacere” a principiului însuși, ceea ce unii au exprimat, sub o formă „teologică”, spunând că „Satana este maimuța lui Dumnezeu”. Această remarcă ne poate ajuta considerabil să înțelegem unele dintre cele mai sumbre enigme ale lumii moderne, enigme pe care ea le neagă de altfel deoarece nu poate să le observe, deși le poartă în ea, și pentru că această negare este o condiție indispensabilă a menținerii mentalității speciale prin care există: dacă contemporanii noștri, în ansamblu, ar putea să vadă ce îi conduce și către ce tind în mod real, lumea modernă ar înceta imediat să mai existe ca atare, căci „redresarea” la care am făcut adesea aluzie nu ar putea să nu se realizeze prin chiar acest fapt; dar cum această „redresare” presupune pe de altă parte atingerea punctului de oprire în care „coborârea” este terminată și unde „roata încetează să se mai învâртеască”, cel puțin în momentul în care se produce trecerea de la un ciclu la altul, trebuie să conchidem că până ce acest punct de oprire

nu este atins efectiv, aceste lucruri nu vor putea fi înțelese de toți oamenii, ci numai de un număr mic dintre cei care vor fi destinați să pregătească, într-o măsură sau alta, germenii pentru ciclul viitor. Nu mai este nevoie să spunem că, în tot ceea ce prezentăm aici, ne-am adresat în primul rând și exclusiv acestora, fără a ne preocupa de inevitabila neînțelegere a celorlalți; este adevărat că acești alții sunt și trebuie să fie, încă pentru câțva timp, imensa majoritate, căci tocmai în „domnia cantității” opinia majorității poate avea pretenția să fie luată în considerare.

Oricum ar fi, vrem mai ales, cel puțin pentru moment și în primul rând, să aplicăm observația precedentă într-un domeniu mai restrâns decât cel pe care tocmai l-am menționat; ea trebuie să servească, în această privință, la împiedicarea oricărei confuzii între punctul de vedere al științei tradiționale și acela al științei profane, chiar atunci când ar putea părea că există anumite similitudini exterioare; aceste similitudini nu provin, adesea, decât din corespondențe inversate, unde, în timp ce știința tradițională consideră în mod esențial termenul superior și nu acordă decât o valoare relativă celui inferior datorită corespondenței cu acest termen superior, știința profană, dimpotrivă, nu are în vedere decât termenul inferior, fiind incapabilă să depășească domeniul la care acesta se referă, și pretinde să reducă la acesta întreaga realitate. Astfel, ca să luăm un exemplu care se referă direct la subiectul nostru, numerele pitagoreice, considerate ca principii ale lucrurilor, nu sunt deloc numerele așa cum le înțeleg modernii, matematicieni sau fizicieni, așa cum nici imutabilitatea principială nu este imutabilitatea unei pietre sau adevărata unitate nu este uniformitatea ființelor lipsite de orice calități proprii; și totuși, deoarece este vorba despre numere în amândouă cazurile, partizanii unei științe exclusiv cantitative nu vor ezita să îi considere pe pitagoricieni printre „precursorii” lor!